

Filipenses

1 ¹Pau²lah³lo²na¹xai²na² Ti³mo²jah³la² nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹lai²-
na² a²sa³wi³ha³lxi³su² si¹na¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³
ai³si¹na¹ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² a²wa³ka³li³lot3si¹na¹wa².
Nxe³si¹na¹ha²kxai³ txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² wãn³txa² ü³wha²li¹lhxã³
ü³hũ²xai³nx2ti³si¹na¹wa². Fi³li³po²thi³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxa², Txa²-
wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yo²we¹tũ³ka³txi³su² te² i³nxa² Je³su² Kris²tu³jah¹la²
ã³nũ²nxi²sxã³ yxau³yah³lxin¹te² i³nxa² nxe³yah³lxin¹te² i³nxa² ain³kxi¹sah¹-
lxi³hẽ¹la². Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² yo²i²tũ³ka³txa² a²hxi²kan¹te²nãu³xa²
ain³kxi² yo²i²tũ³ka³txa² i²ü³te²nãu³xa² ain³kxi² nxe³sah¹lxi³hẽ¹la².

²Nxe³nha¹ha²kxai³ Txa²wã¹wĩ³na² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³jah¹lai²na²
sa²kxai³lu² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lai²na² nxe³ya³sxã³
kãin² thã¹ti³la² a³lxi¹nx2ti³si¹hi² wxa²nxũ²kwai³nãu³a² ã³nhãu²no³txa²-
lxi³si¹hi² nxe³nx2ti³si¹jau³su² ten³ya³sa³nha²wa².

Pau²lah³lai²li² Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi²jau³su²

³Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² i²xi¹nx2ti³to³ha¹kxai²nãn²tu³ hã¹nxe³to³ta¹
Txa²wã¹sũ³na² sa²nẽn¹kxi²to³ha¹wa². ⁴Txa²wã¹sũ³na² e³kxi²na¹tãu³a² wxa²-
nũ³ka³txi³ i³nxai²na² hã¹nxe³ti³ i³nxai²na² e³kxi²to³ha¹wa². Txa²wã¹sũ³na²
e³kxi²na¹tãu³a² ka³lih³kxi²la²nha²sxã³ e²kxi²to³ha¹wa². ⁵A²wi¹lhi¹nai³tã² kwẽn¹-
ta² wxã³sxã³ i³hen³txi³nx2ta¹hi¹nai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²
i³hen³txi³nx2ta¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³hi¹nãn¹te²tu³
te²ya¹nxe³sah¹lxi¹nhẽ¹la². A²nxe³ju³tai²li² ka²li¹sah¹lxin¹nha²wa². ⁶Jã¹nxe³sxã³
Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² wxa²e¹na² sa²hau³ko³tũ¹nhẽ³jah¹lai²la¹wa². Te²ya¹nxe³-
sxã³ ã³non²ta³kxi²xai³sxã³ sa²hau³ko³ta³lun²nxa²lxi³tu¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la²
a³ka³nxi²sxã³ wã³li²tãu³a¹ sa²hau³ko³ta³lun²nxa²lxi³tu¹wa². Ju¹tai²li² ya²la³lai²-
la¹wa². I²te²sa¹wa². ⁷Txa²e¹nãu³ai²na² i²xi¹nx2ti³to³ha¹wa². Kxã³nhxi¹nai³tã³
yãn³ta² ti¹kxi¹sai¹nxa³hi¹nai³tã² wa²su¹wa²su¹yxau³na¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³-
kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³, hã²wxã³txa³ sxi²ha² kan²thi³na² ü³tũ¹kxi¹sai¹nha²kxai³
yxau²xai³la¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³, sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa².
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ya²la³lyau³xa² wxi²kan¹txi³ i³tih³nxe³ai¹na¹hi¹-
nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹lxi¹nha²kxai³ a²nũ²a² yo²i²ai¹nxa³te²na² Je³su²jah³lai²na²
wãn³txa² yo²i²ain¹si¹ha¹jau³su² i³ye³kxi²na¹hi¹nai³tã² ã³non²ta³kxi²sah¹-

lxi¹nha²kxai³ nxe³sah¹lxi¹nhē³la². Jā¹nxe³sah³lxi¹lxa². Nxe³sah¹lxi¹nha²kxai³
a³lxi²nx2ta¹ju³ta² wain³na³la². 8Je³su² Kris²tu³jah¹la² a³lxi²sa²na³la². Txa²ē¹nāu³-
ai²na² whāi²na¹ au³txi³ a³lxi²sa²tē³sa²na³la². A³lxi²sa²kxa² yā¹nxe² a³lxi¹nx2ta¹wa².
Ya²la³tu³ a³lxi²khaix¹nxe³nx2ta¹wa². Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² e³kxi¹nx2ta¹wa².

9Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²na¹tāu³a² nxe² e³kxi²na¹te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² nxe³txi¹. Fi³li³po²thi³na² yxo²i²nxain¹tū³ka³txa² a³lxi²nxain¹na³li¹.
Nxe³ju³ta² ā²la² kái²non³sxā³ kái³ūh¹txai¹nhē³li¹. Nxe³ai¹nīn¹ka³tu³ wxa²-
wān³txa² ā²ne³wxe³nūh¹nxain¹ju³ta² ā²la² kái²no³nha²kxai³ wxa²wān³txa²
a²si³yxau³jau³xa² wxi²kan¹txi³ a³la³kxi²nū¹nha²kxai³ nxe³nxa²si¹hai¹na¹jau³su²
e³kxi¹nxa²ha¹wi¹. Nxa¹jau³su² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²to³ha¹wa². 10Jā¹nxe³sxā³
Fi³li³po²thi³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxai²na² nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ha³-
lo²a² ā²la² wi¹ju³ta² i²sxā³ sa²so¹yah³lxin¹tu¹wa². Hā²wxān³txa³ Kris²tu³jah¹la²
a³ka³nx²sxā³ wā³li²tāu³a¹ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² yū²nx2ti³xa³ha²kxai³
ha³lo²a² i³āu²lxin¹nx2ti³ju³ta² yū³nx2ti³xa³ha²kxai³ nxe³nx2ti³tu¹wa². 11Nxe³-
nx2ti³kxai²nān²tu³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³kxai³lu² wxa²ē¹nāu³ai²na²
sa²kxai³lu² yen³kxa² wi¹te²a² ā²la² kái²non³sxā³ ū³hū¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³nx2ti³-
kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²yah³lxin¹tu¹wa².

Kris²tu³jah¹la² sa²yxo²we¹kī³jau³su²

12Txa²wā³tā³nāu³xāi³. Wān³txa² i³yau¹ū¹nx2ta¹tu¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
wi¹jau³xa² ā²la² kái²non³sxā³ ha³tā³nxe³na³la². Khāuh³lxa³tot3sain¹kxan²ti³ wān³-
txai²li² wi¹la³ ha³tā³nxe³nha³la². 13So³ta²to² nū³ka³txa² i²yxau³nū¹sain¹tū³ka³txa²
a³la³kxi²nūh¹sain¹na³la². Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yxo²we¹ta¹ha²kxai³
kxā³kxai³ ū³t¹kxi²sain¹ju³ta² a³la³kxi²nūh¹sain¹na³la². Nxe³sain¹kxe³su² a²nū²-
a² a²yxo²ha³kxa¹ i²sain¹na³la². 14Nxe³ha²kxai³ yxo²i²tū³ka³txa² i²sai¹nha²kxai³
tū¹kxi²nha²sxā³ yxau³na¹ju³ta²kxai³ i²sai¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³nu²su² te²kxai³lu²
i³nxū²kwai³lxū¹nyhain¹na²hē³la². I³nxū²kwai³lxū¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
wi¹jau³xa² kāin² i³hen³txain¹na²hē³la². Hai³txi³ ko³ton³ta¹nxa³hē³la². 15Ha³tih³-
xan¹tū³ka³txai²na² i²sai¹nha²kxai³ a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³ai¹na¹tū¹xā¹. Wxi²kan¹khai¹nxe³-
sxā³ Pau²lah³la² ā³sen³sai¹a¹tū¹xā¹. Ain¹jau³su² nxe³nyhai¹nhxai²na²hē³la².
Nxe³kxa²yu³su² i³ye³i³yi²lhon¹ta³kxi²nyhai¹nhxai²na²hē³la². Nxe³-
nyhain¹kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txain¹na³la². Nxe³yān¹ta¹
nū³ka³txi³ ā³xai²na² sa²kxai³lu² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wā¹sū³na² i³ka³lit3ju³ta² so¹lxi³ kái³a¹tū¹xā¹. Ain¹jau³su² nxe² Sū³na²
wān³txa² wi¹lhin¹sxā³ i³hen³txain¹na³la². 16A²nxe³tū³ka³txai²li² a³lxi²sai¹nha²kxai³
nxe² kái³ū¹hain¹na³la². Txa²wā¹sū³na² i³kaix¹so¹sa²ju³ta¹tā² i²sain¹na³la². I²sxā³
i³kaix¹so¹sa²ha²kxai³ sxi²ha² kan²thi³na² ū³t¹kxi²sxā³ wxe³sain¹kxan²ti³ Txa²wā¹-
sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² ya²la³lyau³sa²kxe³su² wxi²kan¹txi³ i³tih³nxe³na¹ju³ta²
a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² kwa³na³si¹sa²jau³su² i²sain¹na³la². 17Nū³ka³txi³
ā³nū³ka³txin³na² e³kxi¹nx2ta¹tū³ka³txin³na² hi²sen³su² Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
ko³txi³ i³hen³txain¹na³la², ā³sen³sai¹ain¹te³lha³ka². Nxe² kái³ain¹kxe³su¹:

—~Pau²lah³lai²li² ti¹kxa² wxe³ain¹tāu³a² khāuhx3nha²ju³ta² kái²not3ti³hi¹-
ta¹tū¹xā¹. A²nū²a²nāu³xā² txa²wān³txa² so¹lxi³ ain³kxi²sain¹sīn¹kxai²nān²tū³
Pau²lah³la²kxai³ i³ain²ta³kxain¹tū¹xā¹. A²ē¹nān¹jau³la² ain¹na³la².

18Nxe³sain¹kxan²ti³i³ain²ta³kxi²nhā²nxa³wa². Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā²la²
kái²non³sxā³ ha³ta³nxe³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Ko³te³ain¹ta³nxa² wain³txi³e³-
ain¹ta³nxa² nxe³kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ha³ta³nxe³na³la². Ju³ta¹li²
ka³li³sa³nha²wa². Ka³li³sxā³ yxau²xai³la¹tu¹wa². 19Jā¹nxe³na¹ju³ta² kan²txi³ tū¹kxi²-
sain¹ju³ta¹li² ye³jen¹na² ā³wa²su¹kxi²sa³tu¹wa². Wxa²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
Txa²wā¹sū³na² kain² i³ye³kxi²yo²nūh¹sah³lxi¹nha²kxai³ Je³su² Kris²tu³jah¹la²
A²yāu³ka³jxah¹la² ā³non²ta³kxi²sa³ha²kxai³ nxe³sa³kxe³su² ā³wa²su¹kxi²sxā³ yxau³-
na¹tu¹wa². Tū¹kxi²sain¹thi³na² a³li³a¹tu¹wa². 20Txa²ē¹na² au³txi³ ten³sa³kxe³su²,
Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²nēn¹kxi²ti³ten³sa³nha²wa². Ka³ten³su² yxau³na¹jut3su²
tā³nxa² ya³lu²na¹jut3su² tā³nxa² nxe³na¹kxan²ti³ txa²nū³nāu³xai²na² whāi²na¹
i³ya³lo³txi³khaix¹lxe³sxā³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³sa²nēn¹kxi²ti³ten³sa³nha²wa².
I³nxū²kwai³lxū¹txi³hxai²na¹kxai³ jā¹nxa¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². Hxi²tha²on³sxā³
ā³na¹nxa³lho³la². Ju¹ta² ten³sa³nha²wa². 21Nxe³sxā³ txai²na² sa²kxai³lu² hin¹sxā³
yxau³na¹tāu³a² Kris²tu³jah¹la² sa²yo²we¹ta¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². Yxān¹-
ta¹ ya³lu²na¹kxai²nān²tū³ ā²la² wi¹la³ yxau³hī³na¹wa². 22Nxe³yān¹ta¹ ka³ten³su²
hin¹sxā³ yxau³na¹kxai²nān²tū³ wi¹kāi³a¹ju³ta³nū³a² yū³tu¹wa². Nxe³na¹ha²kxai³
ih¹nxe³nah¹lxon³ku². Ka³ten³su² yxau³na¹tā³nxa² ya³lu²na¹tā³nxa² nxe³hī³na¹te²la¹-
ku². Nxa¹nha²wa². 23Ju³tha¹li¹ i³sxā³ sa²so¹na¹ju³ta² yū²na³la². Txa²hi¹nxai¹la¹ju³ta²
ā³na¹sxā³ Kris²tu³jah¹la² yxau³ju³ta² ā³wi¹hū³ha¹ju³ta² ten³khaix¹sa³nha²wa².
Wi¹kāi²no³nhī³nx2na³la². 24Nxe³yān¹ta¹ ā³non²ta³kxi²nx2ta¹ju³ta³nū³a² yuh³-
xai²nān¹ko³xai²na² āh¹ hi¹nxai³la¹tu¹wa². 25Nxe³na¹ju³ta² a³la³kxi²na¹jau³su²
āh¹yxau³ya³nx2ta¹tu¹wa². Yxau³ya³nx2ta¹kxe³su² kái²non³ yo²si¹nx2ta¹jau³-
su² ha²kxai³ wxa²ē¹nāu³ai²na² au³txi³ kái²non³ ka³lih³si¹nx2ta¹jau³su² ha²kxai³
yxau³ya³nx2ta¹tu¹wa². 26Nxe³sxā³ wā³li²sxā³ i²xi¹nx2ta¹kxai²nān²tū³ yuh³-
xai²nān¹ko³xai²na² Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³yah³lxi¹nha²kxai³
kain² ka³lih³yah³lxin¹tu¹wa². Sxi²ha² kan²thi³na² a³li³sxā³ i³xi¹na¹ju³ta³nū³a²
i²sah¹lxi¹nha²kxai³ ka³lih³nxa²lxi³tu¹wa². 27Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³-
txai²na² wain³txi³ sa²yo²wet¹sxā³ kái³jah¹lxi³hē¹la². Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³
wxā³si²nx3ti³tā³nxa² wxā³si²nx2ti³nxa²tā³nxa² nxa¹kxan²ti³ wxa²ha³tā³nxa²
ain³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Ā³ten³nxa²lxi³ju³ta³nū³a² a²nū²a² ka³na³ka³na²te²hū³nxe²
ain³kxi²nha² hin¹yah³lxin¹ju³ta³nū³a² ain³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹-
te²kxa³ya³lhu² wain³txi³ ā³non²ta³kxi²nyhu¹sxā³ o²la¹kxi², Je³su² Kris²tu³jah¹lai²na²
wān³txa² yo²i²yah³lxin¹jau³xa² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³yau¹ū³nyhu¹i² nxe³yah³-
lxin¹ju³ta³nū³a² ain³kxi¹nx2ta¹tu¹wa². 28Wxa²ko¹ko¹nū³ka³txa² Sū³na² wān³txa²
yo²i²xa³tū³ka³txa² yuh³lxah³lxi³txa³hē¹la². Yuh³lxah²lxan³kxai²nān²tū³ tū¹ka³-
txai²li² Sū³na² wān³txai²na² sa²yo²ā³ain¹kxe³su² ko³nxe³ti³ kái³nha²ju³ta³nū³a²
i³yi¹li²jau³nū³a² so¹lxi³ e³lxah¹ a³la³kxain¹tu¹wa². Te²yā¹nxū³sxā³ wxāi²na²
sa²kxai³lu² ka³te³na² wi¹tāu³la³ yū³yah³lxin¹kxe³su² e³lxah¹ a³la³kxain¹nūn³tu¹wa².
Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² kái³ū¹nx2ti³tu¹wa². 29Je³su² Kris²tu³jah¹la² yo²i²yah³lxin¹-

ju³ta² i³hxi²ka¹txa²lxi³na³la². Yxo²i²yah³lxi¹nha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² te³nai¹nxa³te²nāu³xa² kwī²ti³ti³hi¹txa²lxain¹kxe³su² yū³yah³lxin¹tu¹wa². Ju¹ta¹na² a²yxo²ha³kxa¹ Txa²wā¹sū³na² ten³ju³ta² ā³kāi³te²ju²hē³la². ³⁰Jā¹nxe³sxā³ Je³su²-jah³lai²na² wān³txa² te³nai¹nxa³te²nāu³xa²kxai³lu² khāuh³lxa³ti³sain¹ti³ai¹ti²tu³wa². Jā¹nxe³sain¹to³nha³la². Nxe³sain¹kxa² yā¹nxe³sxā³ khāuh³lxa³ti³nx2tain¹nūn³tu¹wa², Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³yau¹ū¹yhah¹lxi¹nha²kxai³la².

Kris²tu³jah¹la² a²hxi²kan¹khaix¹nxe³nha²ju³ta² ā³na¹jau³su²

2 ¹Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³yah³lxi¹nha²kxai³ ā³non²ta³kxi¹nx2ti³ti³ai¹ti²tu³wa². A³lxi¹nx2ti³ha²kxai³ i³nxū²-kwai³lxū¹nūh¹nx2ti³ti³ai¹ti²tu³wa². Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ain³kxi²nha² hin¹yah³lxin¹ti³ai¹ti²tu³wa². A³lxi²waun¹nyhu¹ah³lxin¹ti³ai¹ti²tu³wa². ²Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ ain³nha² sa²ha³te¹jah³lxi³txa³hē¹la². A³lxi²sa²tē³nyha¹-jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² ka³na³ka³na³ju³ta² yā¹nxe² ain³kxi²nha² hin¹jah¹lxi³hē¹la². A²nū²a² ka³na³ka³na³ju³ta² yā¹nxe² o²la³kxi²nha² kāi³jah³lxi³hē¹la². Yah³-lxin¹kxai²nān²tu³ kāin² ka³lih³ti³sah¹lxin¹tu¹wa². ³Wxa²yan³txi³nū³a² so¹lxi³ o²la³kxah¹lxi³txa³hē¹la². Toh³lxa² e³sxā³ kwa² kāin²ki³lxo³xah³lxi³txa³hē¹la². Win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³la² i³ye³ū¹nha¹jah³lxi³hē¹la². Wxa²e¹nāu³ai²na²: —~Hxi²kan¹txi³ ā³sen³sai¹ai¹na¹xā¹. Nxe³nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹la². ⁴Wxa²-yan³txi³nū³a² so¹lxi³ i²sxā³ kāi³yah³lxi³txa³hē¹la². A²nū²a² ā³xa² a²yan³txa² i²sxā³ ā³non²ta³kxi²waun¹nha¹jah³lxi³hē¹la².

⁵Je³su² Kris²tu³jah¹la² ain³nha²hxi²kxai³ jā¹nxa² ain³nha¹jah³lxi³nū³nhē¹la².

⁶A²nxe³jah¹la² Txa²wā¹sū³nu²khai³su² ta¹hxi²ti³ai¹ti²tu³wa².

Nxe³kxan²ti³ Txa²wā¹sū³na² a²nū³kxūn³ju³ta² hāix¹lte²ten³ti³ya³ta¹-hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³ya³kxan²ti³ wā²nxūh¹ i³nū³kxūn³te³lhxā³ o²la³kxi²nha²ya³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa².

⁷Nxe²nxa³ka³tu³ta¹ Txa²wā¹sū³nu²khai³su² kxan²ti³ wā²nxūh¹ nū³-kxūn³khai¹nxe³kxe³su² ā³na¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³nū²la² a²nū²a² kwa²wa³ka³lxi³lon³te²a² wen¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³-sxā³ a²nū²khai³hū³nxe² yxau³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². A²nū²khai³su² ye²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

⁸A²nū²khai³su² ye²nū²la² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³-la² sa²yxo²we¹sa²tē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Sa²yxo²we¹ton³sxā³ kāi³ta¹ ya³lu²ju³ta³nū³a² yū³kxan²ti³ sa²yxo²we¹txa³kxe³tu³ yū³ta¹hxai²nxa³ti³ai¹-ti²tu³wa². Nxe³sxā³ ū³hxi²kī¹la³kxi²sxā³ su²lhā³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

⁹Txa²wā¹sū³na² wān³txa² win¹ta²te²lxi³ thāi³ti³la² sa²yxo²wet¹sxā³ ya³-lu²kxi²nē³lha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² tē³sxā³ kāin²ti³hit¹sxā³ a²lxi³la² kāin²khaix¹nxe³jau³xa² i³yī¹li²ta¹hxai²ti³ai¹ti²-tu³wa². Ā²la² kāin²te²a² i³lxa² i³kāi²not³sa²so¹ta¹hxai²nxa³ti³ai¹ti²tu³wa².

¹⁰Nxe³sxā³ kāin²ti³hi¹tha²kxai³ oh³xan¹tū³ka³txa² ha³kxa¹ yuh³xan¹tū³ka³txa² ha³kxa¹ ya³lun¹txi³tū³ka³txa² ha³kxa¹ ā³ka³ti³-wxe³nūh¹hain¹sxā³ sa²nēn¹kxain¹tu¹wa².

11 Nxe³sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹, a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹
ĩ³yau¹ũ³hain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su² Kris²tu³jah¹lai²li² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²khai³xai²la¹wi¹.
Txa²wã¹sũ³nu³khai³xai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² Si³yxa³jah¹la²
ĩ³sa²nên¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹.
Nxe³ain¹tu¹wa².

Hi³ka²ta² yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²ki³jau³su²

12 Jã¹nxa¹jut³su² ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹la². A³lxi¹nx²ta¹wa². A²kxã³nxa²
yxa³ya³nhẽ³lhi¹nai³tã² txa²wãn³txa² wain³txi³ sa²yxo²wet¹sah³-
lxin¹tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³sxã³ u²lyxa³na¹tãu³a² kxan²ti³
sa²yxo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹la². Ā²la² kã²non³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa²
sa²yxo²we¹jah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² sa²nên¹kxi²yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³
kã³jah¹lxi³hẽ¹la². Kõ³nxe³ti³ kã³yah³lxin¹kxa²yan³txi³su² wi¹li²jah¹lxi³-
hẽ¹la². 13 Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² a²ten³kxi³nũ³a² kã³yah³lxin¹ju³ta²
ã³nhi²ka¹txa²lxi³jah¹lai²la¹wa². Nxe³nx²ti³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ sa²yxo²-
wet¹jah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ka³li¹jah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa².

14 Wa³ka³lxa² kã³yah³lxin¹kxe³su² i³kwa²i³ksã³ kã³yah³lxi³txa³hẽ¹la².
Kwa² i³ye³i³yi²lhon¹ta³kxah¹lxi³txa³hẽ¹la². 15 Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ kõ³nxe³-
ti³ kã³yah³lxin¹ju³ta¹la³ yũ³yah²lxa³nha²kxai³ wxa²e¹nãu³ai²na² wi¹ju³ta² so¹lxi³
yũ³yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxin¹tu¹wa². A²nũ²a²nãu³xa² Sũ³na² wãn³txa² te³-
nai¹nxa³te²nãu³xa² a²wãn³txai²na² wai³nxa³jau³xa² e³ih² i³ki³ha¹kxi¹nx²ti³te³lhã³
o²la³kxi² nxain¹te²jai¹ti²tu³wa². Nxe³nx²tain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² wẽ³ha³lxi³-
syah¹lxi¹nha²kxai³ wi¹ju³ta² so¹lxi³ kã³jah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
Hi³ka²ta² sa²kxai³lu² sa²ko¹kot¹lsa²tẽ³te²ju²hẽ³la². Jã¹nxe³kxa² yã¹xah³lxi³hĩ³nxa¹-
lxa². Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² yuh³xai²nãn¹te²a² Sũ³na² wãn³txa² te³nai¹nxa³te²a²
wãn³txa² wain³jau³xa² ka³ten³yau³xa² i³yau¹ũ³yah³lxi¹nha²kxai³ sa²ko²ko²kxain¹-
yah³lxi³hĩ³nxa¹lxa². 16 Nxe³kã³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su²
kõ³nxe³ti³ kã³ki³ju³ta² yũ³ta³nxa² yũ²nxa³ta³nxa² a³ya³txi²tãu³a¹ nxe³hi¹na¹
ka³li¹ti³sah¹lxi³hĩ³nxa¹lxa². Nxe³sah²lxin¹ka³tu³ta¹ kã³ũh¹nx²ta¹ju³tai³tã² wa³kon³-
kxi¹nx²ta¹ju³tai³tã² Kris²tu³jah¹la² i²sxã³ i³ye³kxi³sain¹tu¹wa²:

—~Kwa²hã¹nxe² kwa² hxi²tha³nhxa²nxa³hẽ³li¹. Nxe³sain¹tu³wa².

17 A²nũ²a² Sũ³na² wãn³txa² we¹txa³te²nãu³xa² su²lhã³sai¹nha³ta²wa².
Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³kxa² hxat³sa²sxã³ su²lhã³sai¹nha³ta²wa², Sũ³na²
wãn³txa² i³hen³txi¹nx²ta¹ha²kxai³la². Jã¹nxe³sain¹kxa² ha³ta³nxãn²txi³
ka³li³ha¹tu¹wa². Sũ³na² a²ten³jut³su² we¹ta¹kxe³su² i²sain¹kxai²nãn²tu³
Sũ³nu²kxai³lu² wi¹lxo³kxi²na¹tu¹wa². 18 Te²yã¹nxe³sxã³ i³ka³li³ha³sah¹lxi³-
nũ³nhẽ¹la², su²lhã³sain¹kxan²ti³na².

Ti³mo²jah³la² E³pa³fro³ti²jah³la² sxã³ wxã³nũ³jau³su²

19 Je³su²jah³la² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² i³hxi²kat¹lsa³kxai²nãn²tu³ Ti³mo²jah³-
lai¹tã² i²nx²ti³te³lhã³ i³sa²si¹hã³a¹tu¹wa². Nxa¹kxai²nãn²tu³ wxa²ha³ta³nxa²

ain³kxi²nx2ta¹tu¹wa². Ain³kxi²nx2ta¹kxai²nān²tu³ i³ya³lo³ti²sah¹lxin¹tu¹wa².
 20 Nxe³sxā³ txa²sa³wi³ha³lxi³nā³nāu³xa² jah¹la² so¹lxi³ wi¹la³non²ta³kxi¹nx2ti³-
 jah¹lai²la¹wa². A³lxi¹nx2ta¹kxa² ya¹nxe² a³lxi¹nx2ti³na³la². 21 Txa²sa³wi³ha³lxa²
 ā³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ a²wa³ka³lxa³yan³txa² so¹lxi³ te³nain¹na³la². Yxān¹ta¹ jah¹la²
 ti³he¹nx2nxa³wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² sa²yo²wet¹lxa³ kái³ju³ta² ten³na³-
 la². 22 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²ā³xa³tai¹ti²tu³wa². Wi¹kái³ju³ta² so¹lxi³
 o²la³kxi²tai¹ti²tu³wa². A²wi³nu²su² a²ki³lha³lhxu² wi¹wa³kon³ya³te²ju²hē³la².
 Nxe³kxa² ya¹nxe² jah¹lai²na² txai²na² kái³ya³ha¹wa². Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
 wi¹jau³xa² i³hen³txi³ya³ha¹tai¹ti²tu³wa². Ju¹tai²li² i²yah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². 23 A²-
 nxe³jah¹lai²li² Ti³mo²jah³lai¹tā² i³sa³si¹hā³ūh¹nx2ta¹tu¹wa². Sxi²ha² kan²thi³na²
 ti¹kxi²ta³lun²sain¹ju³ta³nū³a² txa²nū² i²sān²sxā³ i³sa³si¹hā³ūh¹nx2ta¹tu¹wa².
 24 Nxa²ha¹te¹ txai²na² sa²kxai³lu² wxā³si²nx2ta¹ju³ta² ya³son³na³la². Txa²wā¹-
 hxi²kan¹jah¹la² i³hxi²kat¹lsa³kxai²nān²tu³ wa³su³txi³ wxā³na¹tu¹wa².

25 Nxe³na¹ha²kxai³ txa²wā¹lon³yah³lai²na² E³pa³fro³ti²jah³la² i³sa³si¹hā³-
 xi²nū³na¹tu¹wa². So³ta²to²jah¹lai²la¹wa². Wi¹wa³kon³kxi²ya³sain¹na²hē³la².
 Nū³kxūn³txi³ o²la³kxi²ya³sain¹na²hē³la². A²kxā³nxā² ā³non²ta³kxi²si¹sxā³ i³sa³-
 si¹hā³ūh¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². Hi¹na² ā³na¹ū³xi¹nx2ta¹tu¹wa². 26 A²nxe³jah¹la²
 i²nxa²lxi³ju³ta² ten³khaix¹lnx2na³la². Ī³ton³kxi²ju³tai³tā² ain³kxah¹lxi³ta¹hi¹-
 nhē³la². Nxe³kxah¹lxi¹nha²kxai³ hxi²waun³ta³kxi¹nx2ti³ta¹hē¹la². 27 Ya²la³tu³
 i³ton³khaix¹lna²hē³la². Ya³lu²ti³ten³khaix¹lna²hē³la². Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na²
 wi¹lhin¹sxā³ thāi¹ti³la² sa²hau³ko³tā²hē³la². Nxe³kxa²yu³su² wi¹lhin¹sxā³ thāi³-
 ti³la² sa²hau³kot³sa²nū³nhē¹la². Nxe³sxā³ ya³lu²si²hain¹ke³la³te²kxai³ ā²la²
 kái²non³sxā³ i³āin²txi³khaix¹lsa²hī³nx2na³la². Yxān¹ta¹ ti³he¹nxe²nxa³hē³la².
 28 Nxe³na¹jut³su² i³sa³si¹hā³ūh¹xi¹nx2ta¹ju³ta² ten³khaix¹lsa³nha²wa². Nxe³-
 na¹kxai²nān²tu³ i²ain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³lih³kxi¹nx2ti³tu¹wa². Nxe³sxā³
 i³āin²ta³kxi²sa²ju³ta² ā³wa²sut¹lsa³tu¹wa². 29 Ī³xi²kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹sxā³
 hen³txi³txain¹yah³lxi³hē¹la². Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² yo²nū³nha²kxai³
 txa²wā¹lon³yah³lai²la¹wa². Jah¹la² yā³l²te²he³la³ka² wi¹lhen³txi³txain¹-
 yah³lxi³hē¹la². 30 Jā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹la² wān³txa² sa²yo²we¹tha²kxai³
 ya³lu²te³lhxā³ nxa²hē³la². Wxāi²na² wxā³sxā³ ā³non²ta³kxi²sah²lxin¹kxe³su²
 hxi²kan¹yah³lxa³nha²kxai³ ā³si³wē³no³txa²lxi³na²hē³la².

Kris²tu³jah¹la² so¹lxi³ yo²i²kj³tā³la²

3 1 Jā¹nxe³jut³su² nxe³nx2ta¹wa². Txa²wā³tā³nāu³xāi³. A³lxi¹nx2ta¹nha²wa².
 Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ā²la² kái²non³sxā³ i³ka³lih³kxi¹nx2ti³ju³ta² ten³-
 nxa²lxa¹nha²wa². Ā²la² ū³wha²li¹lye¹nx2ta¹la². Nxe² i³yau¹ū³xi¹nx2ta¹kxai²nān²tu³
 āu²li²sa²nxa³nha²wa². Wi¹lhin¹sxā³ yxau³si¹nx2ta¹jau³su² ū³wha²li¹lye¹nx2ta¹wa².
 2 Ko³nxe³ti³ kái³tū³ka³txa² wi¹li²khai¹nxe³jah¹lxi³hē¹la². Ī³ki³ha¹kxi¹nx2tai¹-
 nha³ta²wa². Ī³lxa³thin¹ti³he¹xai¹nxa³wa². A²nū²nāu³ai¹na² ū³whi²lho¹nha²sxā³
 ū³kho³nyhain¹na³la². 3 A²kxā³nxi¹nu¹tai²na² Mo³se²ah³lo²nu¹tai²na² kwa³-
 na³nē³jau³xai²li² ā³si³wxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxā³ in³txa² wāi³lxa²
 wē³sa² tē³sxā³ ū³sa³si³tū³ko¹kxā¹si¹nhē³jau³su² e³kxi²ne³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².

Nxe³jau³xu¹tai²na² txa²wā¹kxi³na¹xai²na² so¹lxi³ Ju³te²a² nū³ka³txi³ki³na¹xai²-
na² so¹lxi³ wain³txi³ sa²yo²we¹ki³tā³la². Sa²yo²we¹ki³kxan²ti³ yen³kxa² ā²la²
wi¹khai¹nxe³te²a² yū³ki³tā³la². Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³hxi¹ka¹tē³lha²-
kxai³ Sū³nu²kxai³lu² sa²nēn¹kxi²ki³tā³la². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³
yxau³kxi²nē³lha²kxai³ ka³li³sxā³ yxau³ki³tā³la². Yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² hai³-
txi³ yo²ti²ki³sxa³wa². 4Nxe³sxā³ yuh³xai²nān¹te² yen³kxa² yo²ti²ki³ke³la³te²kxai³
txai²li² ā²la² ā³sen³sai¹sxā³ yo²ti²hī³na¹wa². A²nū²a² yo²ha³kxa¹ ā³sen³sai¹ai¹nhī³-
na¹wa². 5Txa²wē³si¹na² txo¹na¹hi¹nai³tā² kwēn¹ta² a³li³la¹ha¹hi¹nai³tā² a³la²ni²sxā³
ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³la²ni²ju³ta² hau³hau³kon³sxā³ ū³sa³si³tū³ko¹-
kxā¹sa³na²hē³la². 6sa²e²ah¹lo²sa¹wa². Nxe² a³li³lah¹sxā³ txon¹jah¹lo²su² te²sa¹wa².
Bēn³ja³mī² nū³ka³txi³yah³lo²sa¹wa². Txa²wī³na²nāu³xai²na² yo²ha³kxa¹ E³bre²a²
nū³ka³txi³nāu³sain¹na¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wān³txa² sa²-
yo²we¹kxe³su² a²ha³tih³nū³ka³txai²li² fa³ri³se²a² nū³ka³txi³sa¹wa².

6—Moi³se²ah³lo²nu¹tai²na² wān³txa² wain³txi³ kāi³a¹tū¹xā¹.
Na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah¹lai²na² wān³txa² yo²ti²sxā³ yxau²xai³-
tū³ka³txa² khāuh³lxa³tin³txai¹na¹hē³la². Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na²
wān³txa² kwa³na³nē³jau³xai³tā² wā³ko³nxa³te²tu³ sa²yo²we¹thxai²na¹hē³-
la². A²nū²a² i²li³te²la³ hxi²kan¹txi³ kō³te³kxi²sa²nxa³hē¹la². Jā¹nxe³te²su²
hxai²na¹hē³la². 7Nxa²ha¹te¹ Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² yo²i² ā³si³wxe³-
na¹hi¹na¹ yen³kxai³tā² hāi¹nxe³ti³xa¹ ā³na¹a¹hē³la².

—A²kxā³nxa² a³lxi²ti³ tē³a¹hē³na¹. Na¹jau³su² hi¹na² yo²kwain³te²txā³wa².
8Yen³kxa² yo²ha³kxa¹ ā³na¹sxā³ yen³kxa² ā²la² wi¹te²a² so¹lxi³ ten³te²sa¹wa². Je³su²
Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² i²sa²tē³kxi²na¹ju³ta²
ā²la² ā³sen³sai¹na³la². Nxe³na¹ha²kxai³ yen³kxa² ā³xai²li² kō³nxe³kxe³su² ā³na¹-
a¹ha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² sa³wit³su² na¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nha²wa². 9Nxe³sxā³
ā³nū²nxi²sxā³ yxau²xai³nha¹ju³ta² ten³sa³nha²wa². A²wi¹lhīn¹khai¹ju³khai³xa² wi¹-
lhit¹sain¹na²hē³la². Nxe³te³nah¹lxi¹. Hai³txi³ Txa²wā¹sū³na² kwa³na³jau³xu¹tai²na²
sa²yo²we¹ta²kxe³su² wi¹lhit¹sai¹nxa³hē³la². Yxān¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² yo²ti²a¹kxe³su²
wi¹lhit¹sain¹na²hē³la². 10Jā¹nxe³sxā³ yo²i²a¹kxai²nān²tu³ Kris²tu³jah¹la² i²yxau²-
xai³la¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹la² a²wā³nxi¹ju³khai³xa² ka³ten³su² i³sa²yxau²xi²sxā³
yau²xai³ju³khai³xa² ā³ne³wxe² yxau²xai³la¹tu¹wa². Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² Sū³na²
wān³txa² sa²yo²we¹tha²kxai³ ye³khāuh³lxa³thin¹khai¹lta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa².
Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ Sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹ti³ten³sa³nha²wa², khāuh³lxa³-
txi³sain¹kxan²ti³na². Jā¹nxe³sxā³ Kris²tu³jah¹lo²kxai³lu² A²wī³na²khai³xa² wān³txa²
sa²yo²we¹tha²kxai³ ya³lu²kxi²nē³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³
Sū³na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹ti³ten³sa³nha²wa², ya³lu²na¹ju³ta²nū³a² yū³ti³-
hit¹sain¹kxan²ti³na². 11Jā¹nxe³na¹kxe³nū³su² ka³ten³su² i³sa²yxau²xi²si¹sa²jau³nū³su²
a²ya³la¹tu³ ū³hū¹sa³tu¹wa². Jā¹nxe³sxā³ Sū³na² ha³lo²ai²na² yxau²sa²tē³si¹sa³tu¹wa².

Kris²tu³jah¹lai²na² wān³txa² sa²yo²wet¹sa²sai¹na¹ju³ta²

12Jā¹nxe³na¹jau³su² txa²wān³txa² e³nxa³jau³xa²sa¹:

—~Kō³nxe³ti³ kã³a¹ju³ta² yũ³ti³he¹nxa³wi¹. Wi¹ju³ta² so¹lxi³ kã³te²-sa¹wi¹. Nxe³na¹jau³su² hxi²kan¹txi³ e³nxa³wa². Yxã¹ta¹ Kris²tu³jah¹la² a³lxi²sa²ju³ta² yxau²xai³te²sa¹wa². Nxe³te²sa¹ha²kxai³ wain³txi³ sa²yo²-wet¹sa²sai¹na¹ju³ta² ten³khaix¹sa³nha²wa². ¹³Txa²wã³tã³nãu³xã³.

—~Wi¹kã³sa²sai¹na¹xã¹. Na¹jau³la³ e³ti³he¹nxe²nxa³tai¹ti²tu³wa². Nxe³-na¹ta¹ kō³nxe³ti³ kã³a¹hi¹nai³tã² ha³nãu³ha² hxa³na³la². Yon³nãu³ai³tã² kã³a¹ju³tai³tã² ne³wã²na³a¹ha²kxai³ yan¹nãu³a¹ wi¹kã³a¹ju³ta³nũ³-a² ain³nha¹ha²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹ta¹ju³ta³nũ³a² ain³nha¹ha²kxai³ nxe³na¹nha²wa². ¹⁴Sa³nxe³la³kxi³nãu³xa² kwa² ã³-ni³hain¹ju³ta² yã¹nx²na³la². ã³nih³sxã³ ã³ne³ka²ta¹ta³lun²kxi³nũ³su² o²la³kxain¹nĩ²ta²wa². ã³ne³ka²ta¹ta³lun²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² hi³yãu³sa³-kxa² tĩh³na² ü³nhe³hẽ¹nha¹te²ju²hẽ³la². Te²yã¹nxũ³te²sa¹wa². Oh³nãu³a¹ Je³su² Kris²tu³jah¹la² i³kaix¹sa²ju³ta³nũ³a² wah³nxe³na¹wa². Txa²wã¹sũ³na² ten³si¹sa²jau³nũ³a² wah³nxe³na¹wa². Nxe³sa³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² ka³te³na² wi¹tãu³a² ã³wi¹ha¹ju³ta³nũ³a² i³ye³kxi²sain¹tu¹wa².

¹⁵Nxe³sxã³ ye³kan¹sxã³ yo²te²ki³na¹xai³na² ye³kan¹sxã³ hain³nha²ki³ju³ta² so¹lxi³ wain³na³la². Kris²tu³jah¹lai²na² a²ten³jau³su² a³la³kxi²ki³sa²kxai³ nxe³-jau³jau¹xain²txi³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³jah³lxi³hẽ¹la². Yxã¹ta¹ nxe²nxa³kxe³su² te²a² yũ³kxai²nãn²tu³ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su² e³lai²na¹ i³yau¹ũ¹nx²2ti³tu¹wa². ¹⁶Jã¹nxe³ki³sa²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² wain³txi³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³ki³kxa² yã¹xa³sah¹lxi³wxa². ¹⁷Txa²wã³tã³nãu³xã³. Kã³a¹kxai³ yã¹nxe² kã³yah³lxin¹tai¹-ti²tu³wa². Te²yã¹nxe² wain³txi³kã³jah¹lxi³hẽ¹la². Nxa¹ju³kxai³la¹ txai²yã¹nxa² kã³te²na² a²e³jau³xa² sa²yo²we¹jah³lxi³hẽ¹la². ¹⁸Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yo²i³ki³lxo³te²a² yũ²na³la². Nxe³te²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹lai²na² i³hxi²-ki¹la²kxi²sxã³ i³ya²lut¹lah¹lai¹tã² yo²kwĩn¹kxain¹na³la². Kō¹kō¹so¹nain¹na³la². Nxe³nx²ti³to³ha¹tai¹ti²tu³wa². Nxe³ju³tai²li² i³ãin²ta³kxi²nha²khaix¹nxe³sxã³ nãn³sxã³ i³hen³txi¹nx²ta¹wa². ¹⁹A²nxe³tũ³ka³txai²li² ha³lo²a² ha³nxe²a² i³ju³-ta³nũ³a² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹wa², Txa²wã¹sũ³na²sa³. A²nxe³tũ³ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³nu²khai³xa² sa²yo²we¹tai¹nxa³wa². A²e¹nãn¹jau³khai³xa² ten³nyhain¹-kxa² so¹lxi³ sa²yo²wet¹sxã³ kã³ain¹na³la². Kuh³lxa³thin¹sxã³ kã³ain¹kxan²ti³ ãu²li²ju³ta² yũ³ai¹nxa³wa². Nxe³yãn¹ta¹ ju³tai²li² yo²kãin²txi³ e³ain¹na³la². Yuh³xai²nãn¹te² yen³kxa² so¹lxi³ ain³nha¹nhaix²na²hẽ³la². A²nxe³tũ³ka³txai²li² Txa²wã¹sũ³na² hxi²ka² kō³nxe³ti³ i³yĩ¹li²hain¹tu¹wa². Nxain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ha³lo²a² ha³nxe²a² i³ju³ta³nãu³a² i³hau³hau²na²sa²tẽ³ũ¹hain¹tu¹wa². ²⁰Nxe³-nxa²ha¹te¹ txa²wã¹ki³nãu³xai²na² yo²te²tũ³ka³txi³ki³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² oh³xai²nãn¹kō³xai²li² txa²wã¹ha³lo²khai³su² na³la². Nxe³sxã³ yuh³xan¹kō³xai²li² yxau³sxã³ hin¹sxã³ wah³nxe³ki³tã³la². Txa²wã¹e¹na² sa²hau³kot³jah¹lai²na² Je³-su² Kris²tu³jah¹lai²na² Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² wxã³sxã³ a³ka³nxi²sxã³ wã³li²ju³ta³nũ³a² wah³nxe³ki³tã³la². ²¹A²nxe³jah¹la² hi²sen³-kxai³lu² a³wã³li²tãu³a² txa²wã¹nũ²nãu³ai²na² hxi²tha³nhe³kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² yũ³nẽ³kxan²ti³ si³nã³lxi³ tah²lxi³si³ti³hi¹tẽ³tu¹wa². Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹la² a²nũ²nãu³xai²li² wxi²kin³ti³ton³kxa² yã¹nxe² si³nã³lxi³ti³hi¹tẽ³tu¹wa². Nũ³kxũn³-

khaix¹jah¹lai²la¹wa². Ha³lo²ai²na² ha³kxa¹ a²wa³kxën³su² na³la². Nxe³ju³kxai³lu²
Je³su² Kris²tu³jah¹la² hi²sen³su² a²nũ³kxũn³ju³txai²li² s¹nã³lxi³ti³hi¹tẽ³tu¹wa².

Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³ yxau²xai³ki³jau³su²

4 ¹Jã¹nxe³jut³su² kan²txi³ yxo²ĩ²yah³lxi¹nha²kxai³ ĩ³sa²nẽn¹kxi¹-
nx²ta¹wa². Nxe³sxã³ Kris²tu³jah¹lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²sxã³
yxau²xai³lyah³lxin¹tai¹ti²tu³wa². Te²yã¹nxe³jah³lxi³hẽ¹la². Txa²wã³tã³nãu³-
sah¹lxi¹lxa². A³lxi¹nx²ta¹wa². Ne³kan²kxi²ti³hex¹nxe³nx²ti³nxa³nha²wa².
Ka²li¹txi²sah¹lxin¹nha²wa². Nxe³ye¹nx²ta¹wa².

²Nxa²ha¹te¹ E³vo³ti²a³ka³lxãi³. Sĩ³ti²ka³kxa³lxãi³, Nxe³jah³nxa². Kris²tu³jah¹-
lai²na² wãn³txa² yxo²ĩ²ya³hi¹nha²kxai³ hãu²non³sxã³ yxau³a³nha¹jah³he¹na².
³Nxa²ha¹te¹ wxãi²na² yxo²ĩ²tũ³ka³txa² ã³non²ta³kxi²khaix¹nxe³jah¹lo³
ĩ³nxa² txu¹ti³nãu³xin³ti² ĩ³wai³txai¹nhẽ³la². Nxe³sxã³ txu¹ti³nãu³xin³ti² Kle³-
mẽ²te²yah³la², txa²ya³lxi³nãu³xa² yxo²ha³kxa¹ wi¹lo²la³kxain¹na²hẽ³la².
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³hain¹kxa² wi¹wa³ko³nain¹na²hẽ³la². Nxain¹-
ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wã¹sũ³na² ha³teh³nã³nxa² oh³nãu³a² ka³ten³su²
yxau²xai³te²nu³a² ha³teh³nã³nxa² ã²la² ũ³wha²li¹la³kxi²na²hẽ³la².

⁴Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² yxo²ĩ²tũ³ka³txi³ ĩ³nxa² kãin² ka³lih³jah¹lxi³-
hẽ¹la². Jã¹nxe² e³kxi¹nx²ti³sxã³ ka³li³sa²tẽ³jah¹lxi³hẽ¹la².

⁵Thãi³ti³la² kãi³ũ¹nhya¹ju³ah³lxi³hẽ¹la². Txa²wã¹sũ³na² a³ka³nxi²sxã³
wã³li²ju³ta³nũ³a² nxe³je³nãu³wa³kxi³lon³na³la². ⁶Ha³lo²a² he¹yah³lxin¹-
ju³ta³nũ³a² hxi²waun³txi³yah³lxi³txã³lxa². Nxe³yãn¹ta¹ yen³kxa² ĩ²li³ju³ta²
a²ten³nxa²lxi³ju³ta² nũ¹hĩ²sxã³ Txa²wã¹sũ³na² ĩ³ye³kxi¹txai¹yah³lxi³hẽ¹la².
Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ain³kxi¹nx²ti³jau³nũ³su² yxo²ĩ²jah³lxi³hẽ¹la².
Nxe³yah³lxi³to³hin¹kxai²nãn²tu³ ĩ³ka³lih³kxi¹nx²ti³jau³nũ³su² ĩ³hen³-
txi³jah¹lxi³hẽ¹la², Txa²wã¹sũ³na²sa³. ⁷Yxah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²
Txa²wã¹sũ³na² hãun²ju³ta² ũ³hũ¹nx²ti³tu¹wa². A²nxe³ju³ta² a²nũ²a² hxi²-
kan¹txi³ ã³ne³wxe³ye²hĩ³ki³sxa³wa². Txa²wã¹sũ³na² hãu²no³nha²ki³ju³ta²
ũ³hũ¹nẽ³jah¹lai²la¹wa². A²nxe³sxã³ Je³su² Kris²tu³jah¹la² ã³nũ²nxi²sxã³
yxau³ya³nx²ti³ha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² hãu²nũh¹sa²tẽ³nx²ti³tu¹wa².

⁸Jã¹nxe³na¹jut³su² txa²wã³tã³syah¹lxi¹lxa². A¹n³nhyah¹lxin¹kxe³-
su² ĩ²khaix¹nha¹jah³lxi³hẽ¹la². Ha³lo²a² wi¹ju³ta³nũ³a² yũ³ta³nxa²
sa²nẽn¹kxi¹nẽ³kxe³nũ³a² yũ³ta³nxa² nxe³kxai²nãn²tu³ ain³nha²sxã³ ĩ²-
khaix¹nha¹je²jah³lxi³hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹, ha³lo²a² wain³te²lo³ju³ta² so¹lxi³
ha³lo²a² wi¹lhin¹ki³kxe³nũ³a² so¹lxi³ Txa²wã¹sũ³na² ye³na² tã³nxa² a²nũ²-
a² ye³na² tã³nxa² wain³ye²ki³kxa² so¹lxi³ ha³lo²a² ko³ti³he¹nxa³kxa² so¹lxi³
ha³lo²a² a³lxi²si¹nhẽ³kxe³nũ³a² so¹lxi³ ha³lo²a² wi¹le³kxi²ki³ju³ta³nũ³a² so¹lxi³
nxe³te² he³la³kxa² ain³nha¹je¹jah³lxi³hẽ¹la². ⁹Txa²wãn³txa² e³so¹kxi²sah³-
lxin¹jau³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ sa²yo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹la². Txa²wãn³txain²txi³
kãi³a¹ju³tain²txi³ sa²yo²wet¹sah¹lxi³hẽ¹la². Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²-
wã¹sũ³na² hãu²non³ju³ta² wa³kxi³nxe³sxã³ ã³si³tẽ³la³kxi²xai³nx²ti³tu¹wa².

Pau²lah³lai²na² wi¹lxo³kxi²jau³su²

¹⁰Nxe³nxa²ha¹te¹ hī¹nai²li² ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹ju³ta² ā³si³wxe³xi²yah³-
lxi¹nhē³la². A²kxā³nxai³tā² te²yā¹nxe² ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa².
Nxe³nū²la² hxi²ka¹yah³lxa³nha²kxai³ hāi¹nxa¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa².

—~Wxāi²li² ten³nxa²sīn¹nxa³nhai¹. Nxe³yah²lxa³nhē³la². Yxān¹ta¹:

—~Hxi²kan¹txi³ ā³non²ta³kxi¹nx2ti³nxa³nhai¹. Sah¹lxi¹nhē³la². Yxān¹ta¹
hī¹na² te²yāx¹sah¹lxi¹lxa². Nxe³sah¹lxi¹nha²kxai³ Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³
yxau³ya³sa³ha²kxai³ i³ka³lih³khaix¹sa³nha²wa². ¹¹Yxān¹ta¹ yen³kxi³txa²-
sa²kxe³su¹ nxe²nxa³nha²wa². Ha³lo²a² i²li³ju³ta³nū³a² ka³lih³kxi²la²nha²
yxau²xai³nha¹nha²wa². ¹²Yen³kxa² yū³sa²nxa³kxe³su² i²a¹ha²kxai³ yen³-
kxa² tau³ton³kxi²sa²kxe³su² i²a¹ha²kxai³ te²sa¹wa². Nxe³ha²kxai³ ha³lo²a²
i²li³je³na² hi¹na¹kxan²ti³ ha³lo²a² i²li³ju³ta² i³ha¹txi²na¹ha²kxai³ ka³lih³-
kxi²nha¹nha²wa², ū³kxi²sa²jut3su² ta³nxa² he³ja³lu²sa²jut3su² ta³nxa²
yen³kxi³ha¹kxe³su² ta³nxa² yen³kxi³txa²sa²kxe³su² ta³nxa² nxe³kxan²ti³ ka³-
lih³kxi²la²nha¹nha²wa². ¹³Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³ yxau³ya³sa²kxe³su²
i³hxi²kat¹lsa³ha²kxai³ ha³lo²a² i²li³ju³ta² wxā³nūh¹sa²kxan²ti³ hxi²ka¹na¹wa².

¹⁴Nxe³na¹kxan²ti³ khāuh³nha¹ju³tai³tā² ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹-
ti²tu³wa². Ju¹tai²li² wain³na³la². ¹⁵Kxā³nxai³tā² Ma³se³to²na²ko³xa²
a³li³a¹hī¹nai³tā² a²wi¹lhī¹na² wxā³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³-
xa² i³hen³txi¹nx2ta¹hī¹nai³tā² wxa²nū³ka³txi³nāu³ i³nxa² Fi¹li³po²thi³na²
yxau³yah³lxin¹te² i³nxa² so¹lxi³ ā³non²ta³kxi²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wa². ¹⁶A²-
kxā³nxa² Te³sa³lo²ni³ka²thi³na² yxau³na¹hī¹nai³tā² yen³kxi³txa²kxe³sā¹.
Sah¹lxin¹jau³su² wxa²nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yen³kxi³khai³xa² wā²-
nhūh¹sxā³ i³sa²si¹hā³xi²sah¹lxi³to³hin¹tai¹ti²tu³wa².

¹⁷—~Kwa²hāi¹te³lhxā³ yen³kxa² yxo²kwain³kxai¹na¹nha¹. Hai³txi³ te²txā³wa².
Wi¹kāi³sa²tot¹jah³lxin¹ju³ta³nū³a² ten³sa³nha²wa². Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ ka³-
lih³khaix¹sah¹lxin¹tu¹wa². ¹⁸Jā¹nxa¹jut3su² ū³yho³hi²ki³a² ū³sa²si¹hā³sah¹lxin¹kxa²
a²yo²ha³kxa¹ so¹kxi¹nx2ta¹hē³la². So¹kxi¹nx2ta¹ha²kxai³ yen³kxa² wā³kon³kxi²-
sa³ju³ta² yū³na¹wa². E³pa³fro³ti²jah³la² wxā³na²hē³la². Wxā³nū²la² wxa²yen³kxa²
ū³hū¹ah³lxin¹kxa² ū³hū¹sa³na²hē³la². Nxe³ha²kxai³ hī¹nai²li² yen³kxa²
tau³ton³nha²wa². Nxe² kāi³ū¹sah¹lxin¹ju³tai²li² ha³nxe²a² wi¹lū³tho³xa² yā¹nxe³-
hī³nx2na³la². Txa²wā¹sū³na² i³nxū³so¹nūh¹nx2ti³kxa² yā¹nx2na³la². Nxe³tho³xa²
Txa²wā¹sū³na² i³nxū³so¹kxai²nān²tu³ i³ka³li³lhun¹na³la². Te²yā¹nxe³sxā³
wi¹kāi³ū¹sah¹lxin¹ju³tai²li² i³ka³li³lhun¹nū³na³la². I³ka³li³lhun¹nha²kxai³
wi¹lhīt¹sxā³ i²nxa²lxi³na³la². ¹⁹Jā¹nxe³jut3su² tau³ton³kxi¹nx2ti³kxe³su² Txa²-
wā¹sū³na² hi²sen³su² ū³hū¹nx2ti³tu¹wa². Je³su² Kris²tu³jah¹la² ā³nū²nxi²sxā³
yxau³ya³nx2ti³ha²kxai³ tau³ton³kxi¹nx2ti³ju³ta² ū³hū¹nx2ti³tu¹wa². Je³su² Kris²-
tu³jah¹la² sa²kxai³lu² oh³nān¹ta³ yen³kxa² kāin² yū³ha²kxai³ nxe² ū¹nx2ti³tu¹wa².
²⁰Nxe³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²li² Txa²wā¹wi³nu²su² ha²kxai³
nxe³jah¹lai²li² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² ā²la² kāi²non³ju³ta² ten³sa³nha²wa². Hai³txi³
ne³ki³so³nxa³ju³ta³nū³su² yū³ti³he¹nxa³lho³la². Nxe³ju³ta² ye¹nx2ta¹wa².

Pau²lah³lai²na² a²ne³ki³san¹jau³su²

21 Je³su² Kris²tu³jah¹la² yxo²i²yah³lxin¹te²nāu³ i³nxa² Txa²wā¹sū³-
na² a²sa³wi³ha³lxī³syah¹lxin¹te²nāu³ i³nxa² nxe³sxā³ txa²ha³ta³nxa²
wi¹lhen³txi¹nx2ta¹wa². Txa²wā¹lon³ti³tāu³xai²na² yxau³ya³sain¹tū³-
ka³txi³nāu³xai²na² a²ha³ta³nxa² wi¹lhen³txi¹nx2ti³nūn³ya³sain¹na³la².
22 Ro²ma²thi³nān¹ko³xa² kāin²ko³xai²na² a²wa³kxēn³yah³lai²na² sxi²ha²
yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² yxo²i²tū³ka³txai²na² sa²-
kxai³lu² a²ha³ta³nxa² wi¹lhen³txi¹nx2ti³nūn³ya³sain¹na³la². Txa²wā¹sū³na²
yxo²i²tū³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ te²yā¹nxe³nūh¹nx2ti³nūn³ya³sain¹na³la².
23 Jā¹nxe³jut³su² Je³su² Kris²tu³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹-
lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² kāin² thāi³ti³la² a³lxī¹nx2ti³ju³ta² ten³sa³nha²wa².
Jā¹nxa¹jau³su² txai²li² Pau²lah³lo²na¹xai²na² nxe³ye¹nx2ta¹wa².